

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 17.051.112 з розгляду та захисту
дисертації на здобуття ступеня доктора
філософії доктору політичних наук,
професору, начальнику НДЧ
Запорізького національного університету
АРАБАДЖИСЬВУ Дмитру Юрійовичу

РЕЦЕНЗІЯ

доктора політичних наук, професора, професора кафедри політології
Запорізького національного університету

ХОРИШКО Лілії Сергіївни

на дисертацію **МІЩЕНКО Анастасії Сергіївни** на тему
«Трансформація регіоналізму в умовах децентралізації влади в Україні»,
представлену до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 Політологія

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Реформа децентралізації в Україні передбачає оптимізацію територіальної організації влади з метою розширення можливостей доступу громадян до публічних послуг, задоволення актуальних інтересів і потреб у всіх сферах життєдіяльності, що відповідає взятим зобов'язанням держави перед ЄС в умовах активізації євроінтеграційних процесів. Вона покликана посилити ефективність реалізації владних повноважень на регіональному та місцевому рівнях управління, забезпечити упровадження дієвих механізмів перерозподілу фінансових ресурсів у контексті посилення функціональної спроможності органів місцевого самоврядування, підвищити рівень політичної відповідальності регіональної та місцевої еліти. Одним із ключових завдань даної реформи є формування дієвої системи політико-комунікативної взаємодії еліти та громадян у контексті залученості громадської ініціативи до процесів стратегування регіонального та місцевого розвитку. В умовах правового режиму воєнного стану актуалізується також потреба комплексного дослідження тенденцій трансформації регіоналізму в Україні задля оптимізації процесів післявоєнного відновлення на регіональному рівні. Відтак актуальність теми дослідження не викликає сумнів, що замовлено її науковою та практичною значущістю в умовах української політичної дійсності.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дослідження комунікативного аспекту реалізації реформи децентралізації в Україні відбувалося в рамках НДР: «Стратегічні комунікації як інструмент реалізації національних інтересів держави: український та закордонний досвід» (№ д/р 0121U107470). Йдеться про розширення наукових розвідок щодо структурно-змістовних складових комунікативної взаємодії суб'єктів

упровадження реформи децентралізації та ключових стейкхолдерів у контексті синхронізації ресурсного потенціалу й активізації залучення громадської ініціативи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Структура дисертаційної роботи є логічною, визначені об'єкт, предмет і завдання наукового дослідження чітко сформульовані. У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження трансформації регіоналізму в умовах децентралізації влади в Україні» значну увагу приділено визначенню сутності основних понять, серед яких – «регіон», «регіоналізм», «регіоналізація», «децентралізація». Авторка акцентує увагу на значущості процесу децентралізації в Україні у контексті ратифікації Європейської хартії місцевого самоврядування й активізації євроінтеграційних прагнень. Проаналізовано позитивні та негативні фактори впливу на динаміку процесу децентралізації в умовах української політичної дійсності. Дослідження особливостей процесу децентралізації на прикладі Латвії та Естонії сприяло формуванню авторських висновків щодо можливостей його використання в Україні. Дисертанткою конкретизовано наукові принципи і методологічний інструментарій у дослідженні трансформації регіоналізму в умовах децентралізації влади в Україні

Другий розділ дисертації «Політологічний аналіз трансформації регіоналізму у період реформи децентралізації влади в Україні» присвячено дослідженню змістовних характеристик реформи. Значну увагу авторка приділила вивченню змісту нормативно-правових актів, в яких окреслені ключові принципи і механізми децентралізації влади. Проаналізовано зміст інституційного, функціонального, інфраструктурного та фінансового напрямків реалізації реформи. Досліджено проблемні аспекти підвищення рівня суб'єктності місцевих і регіональних еліт, основні форми їх комунікації зі стейкхолдерами (с. 112-116). Акцентовано увагу на ймовірних сценаріях політико-комунікативної взаємодії еліти на різних рівнях владної ієрархії у процесі впровадження реформи децентралізації.

Визначено ключові аспекти підвищення рівня суб'єктності громадськості у розв'язанні актуальних проблем життєдіяльності громади, що сприяє ефективності регіонального розвитку в цілому. Йдеться про закріплення ключових принципів громадської ініціативності на законодавчому рівні, розширення інструментів залученості громадян до процесів розробки та впровадження політичних рішень на місцевому рівні, розширення можливостей використання ресурсного потенціалу інтернет-мережі у комунікативній взаємодії зі стейкхолдерами. Авторкою презентовано висновки щодо нових тенденцій розвитку регіоналізму у контексті підвищення рівня суб'єктності громадськості.

У третьому розділі «Напрямки та перспективи розвитку регіоналізму в умовах децентралізації влади в контексті викликів сьогодення» акцентовано увагу на впливі євроінтеграційного фактору на динаміку процесу децентралізації в Україні. Конкретизовано ключові напрямки синхронізації зусиль ЄС та України щодо впровадження реформи децентралізації, а також

підвищення рівня залученості громадської ініціативи. Авторкою акцентовано увагу на значущості грантової співпраці та транскордонного співробітництва під егідою ЄС задля активізації повоєнного відновлення життєдіяльності громад, що відчули на собі наслідки активних бойових дій (с. 171-176). Конкретизовано сучасні тенденції впровадження реформи децентралізації в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. Акцентовано увагу на необхідності формування нових підходів до комунікації між владою різних рівнів і громадськістю з метою синхронізації зусиль у забезпеченні високого рівня адаптивності до існуючих викликів та задоволення потреб життєдіяльності об'єднаних територіальних громад. До здобутків авторки можна віднести розробку прогнозних сценаріїв перспектив розвитку регіоналізму в Україні, а саме – оптимістичного, реалістичного та песимістичного.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів. Аналіз структурно-змістових складових дисертаційного дослідження та публікацій А. С. Міщенко підтверджує новизну та достовірність представлених наукових положень. Наукова новизна роботи полягає у комплексному науково-теоретичному обґрунтуванні впливу реформи децентралізації влади на трансформацію регіоналізму в Україні у контексті внутрішньополітичних і та зовнішньополітичних викликів сьогодення. Привертає увагу також спроба авторки дослідити особливості політичної трансформації регіонального розвитку України, серед яких – активізація діяльності регіональних партійних проєктів, посилення ролі місцевих і регіональних політичних еліт, зміна форм комунікативної взаємодії національної та регіональної еліти з громадськістю в умовах децентралізації влади.

У дисертаційному дослідженні розширено наукові розвідки щодо розуміння регіоналізму як результату синхронізації ресурсного потенціалу політичних еліт та громадськості у контексті розширення можливостей залучення громадської ініціативи до розв'язання ключових проблем на субнаціональному рівні управління в умовах децентралізації влади. Значну увагу авторкою приділено дослідженню особливостей комунікації органів місцевого самоврядування з громадськістю в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. Представлені авторкою наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, що підтверджується результатами експертного опитування. Достовірність, отриманих результатів дисертаційного дослідження, підтверджена в процесі апробації.

Повнота викладу основних положень дисертації та її результатів в опублікованих працях. Загальні положення та висновки дисертаційного дослідження представлені у 21 науковій праці, 5 з яких – у фахових виданнях України, 2 – в періодичному науковому виданні країни-члена ЄС, 14 – у матеріалах і тезах конференцій. Аналіз наукових публікацій дисертантки засвідчує високий рівень апробації результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження. Висновки та результати дисертаційного дослідження сприятимуть розширенню наукових розвідок щодо змісту та значущості процесу

децентралізації в умовах української політичної дійсності. Авторські напрацювання прогностичних сценаріїв розвитку регіоналізму в Україні можуть бути використані у здійсненні консалтингового супроводу впровадження реформи децентралізації в умовах повоєнного відновлення. Основні напрацювання дисертаційного дослідження можуть використовуватися у ході викладання навчальних дисциплін для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 052 Політологія, таких як «Політична регіоналістика», «Стратегія політичного розвитку України», «Політична система сучасної України». Деякі практичні рекомендації наукового дослідження використані в практичній діяльності ГО «Український центр соціального проектування», свідченням чого є довідка від 02.09.2024 р.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Представлена до публічного захисту дисертаційна робота Міщенко Анастасії Сергіївни є цілісним, ґрунтовним і перспективним дослідженням, яке розширює можливості подальших наукових розвідок щодо переосмислення змісту реформи децентралізації в умовах сучасної української політичної дійсності, що є також актуальним завданням розвитку сучасної політичної науки. Дисертація виконана на достатньо високому науковому рівні, висновки та рекомендації розроблені здобувачкою особисто. Апробація результатів дисертаційного дослідження відбувалася на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях.

Дискусійні положення та рекомендації щодо змісту дисертаційної роботи. Загальна оцінка дисертаційної роботи позитивна. Водночас у дисертаційному дослідженні містяться деякі дискусійні положення, які потребують уточнення:

1. У дисертаційній роботі значну увагу приділено дослідженню рівня суб'єктності регіональної та місцевої еліти в умовах децентралізації. На наш погляд, бажано було б також конкретизувати рівень суб'єктності правлячої політичної еліти у визначенні змісту та механізмів реалізації реформи децентралізації, що посилює авторські висновки відносно тенденцій трансформації регіоналізму в Україні.

2. На с. 44 авторка зазначає, що «...політичний регіоналізм здатен вносити як конструктивні зміни до політичної системи, так і деструктивні». Яка думка автора щодо того, чи регіоналізм, реалізований в умовах децентралізації влади, нівелював можливість виникнення регіонального сепаратизму в Україні?

3. У підрозділі 2.2. йдеться про формування регіональних політичних режимів. Бажано було б на прикладі конкретного регіону розкрити специфіку політичного режиму, який сформувався під впливом низки чинників внутрішнього і зовнішнього характеру.

Вказані зауваження та рекомендації мають дискусійний та рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки представленого до захисту дисертаційного дослідження, спрямованого на розв'язання поставлених науково-практичних завдань.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку

присудження наукових ступенів. Основні наукові положення та висновки дисертаційного дослідження Міщенко Анастасії Сергіївни розширюють можливості подальшого розвитку галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та спеціальності 052 Політологія.

Дисертаційне дослідження Міщенко Анастасії Сергіївни «Трансформація регіоналізму в умовах децентралізації влади в Україні» за актуальністю, ступенем наукової новизни, науковою та практичною цінністю отриманих результатів відповідає профілю спеціальності 052 «Політологія» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її авторка – Міщенко Анастасія Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія.

Рецензент:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології
Запорізького національного університету

Лілія ХОРИШКО